ZAKONSKI ČLANCI

o

NAGODI

KOJU S JEDNE STRANE KRALJEVINA UGARSKA, SJEDINJENA S ERDELJEM, S DRUGE STRANE KRALJEVINE HRVATSKA I SLAVONIJA SKLOPIŠE ZA IZRAVNANJE POSTOJAVŠIH IZMEDJU NJIH DRŽAVNIH I FINANCIJALNIH PITANJAH.

ZAGREB 1890.

TISKARA „NARODNIH NOVINAH".

ZAKONSKI ČLANCI

O

NAGODI

KOJU S JEDNE STRANE KRALJEVINA UGARSKA, SJEDINJENA S ERDELJEM, S DRUGE STRANE KRALJEVINE HRVATSKA I SLAVONIJA SKLOPIŠE ZA IZRAVNANJE POSTOJAVŠIH IZMEDJU NJIH DRŽAVNIH I FINANCIJALNIH PITANJAH.

ZAGREB 1890.

TISKARA „NARODNIH NOVINAH".

Zakonski članak I. : 1868.

o nagodi, koju s jedne strane kraljevina Ugarska, sjedinjena s Erdeljem, s druge strane kraljevine Hrvatska i Slavonija, sklopiše za izravnanje postojavših izmedju njih državnih pitanjah.

(Sankcioniran dne 8. studenoga 1868. Proglašen u saboru kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije dne 18. studenoga 1868.)

Pošto su kraljevine Hrvatska i Slavonija tečajem stoljećah koli pravno toli faktično spadale ka kruni sv. Stjepana, i pošto je u pragmatičkoj sankciji takodjer izrečeno, da su i zemlje krune ugarske medjusobno nerazdružive: to su na ovih temeljih s jedne strane kraljevina Ugarska sjedinjena s Erdeljem, s druge strane kraljevina Hrvatska i Slavonija za poravnanje nastavših medju sobom državopravnih pitanjah, sklopile sliedeću nagodbu :

§. 1.

Kraljevina Ugarska sjedinjena s Erdeljem i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija sačinjavaju jednu

*

te istu državnu zajednicu, tako napram ostalim pod vladom Nj. Veličanstva stojećim zemljam, kao što i napram inim državam.

§. 2.

Iz ove državne zajednice i skupnosti sliedi, da se ima kralj kraljevinah Ugarske i Dalmacije, Hrvatske i Slavonije jednom te istom krunom i jednim te istim krunitbenim činom okruniti i za sve pod krunom sv. Stjepana stojeće kraljevine na zajedničkom saboru ovih kraljevinah zajednička krunitbena zavjernica utanačiti i izdati.

Izvornik ove krunitbene zavjernice ima se uz magjarski sastavak i jezikom hrvatskim sastaviti i kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji izdati i u njemu cjelokupnost i zemaljski ustav kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije zajamčiti.

Krunitbena zavjernica od god. 1867. ima se naknadno takodjer izvorno hrvatskim jezikom sastaviti i saboru kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije što prije poslati.

§. 3.

Iz gori spomenute nerazdružive državne zajednice sliedi nadalje, da glede svih onih predmetah, koji su svimkolikim kraljevinam krune ugarske i ostalim zemljam Nj. Veličanstva zajednički, ili koji se zajedničkim sporazumkom razpravljati imadu, treba da bude kraljevinam Ugarskoj, Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji jedno te isto

zakonito zastupstvo, zakonodavstvo i što se izvršbe (executive) tiče, zajednička vlada

§. 4.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pripoznavaju zakonski članak XII. g. 1867. ugarskoga sabora, koji označuje zajedničke poslove medju kraljevinami krune sv. Stjepana i ostalimi zemljami Nj. Veličanstva, zatim i poslove, koji premda nisu zajednički obim ovim strankam, nu ipak se zajedničkim sporazumkom njihovim razpravljati imadu, i koji ustanovljuje način njihova rukovodjenja, — isto tako pripoznavaju i već na temelju ovoga zakona oživotvorene nagodbene ustanove, osobito zak. čl. XIV, XV. i XVI. od god. 1867. i za se kriepostnimi i obveznimi, nu ipak uz tu naročitu ogradu, da se u buduće slični temeljni zakoni i nagodbe samo zakonitim sudjelovanjem kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije stvarati mogu.

U ovom stavku spomenuti temeljni zakon i zakonski članci imaju se naknadno u izvornom hrvatskom sastavku takodjer izdati i proglašenja radi saboru kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije što prije poslati.

§. 5.

Izim onih predmetah, koji su kraljevinam krune sv. Stjepana i ostalim zemljam Nj. Veličanstva zajednički, ili koji se zajedničkim njihovim sporazumkom

razpravljati imadu, postoje još i drugi kraljevine Ugarske i kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije jednako se tičući poslovi, glede kojih se ovom nagodbom priznaje potreba zajedničkoga zakonodavstva i zajedničke vlade za sve zemlje krune ugarske.

§. 6.

Takav je prije svega zajednički posao za sve kraljevine krune sv. Stjepana opredieljivanje troškovah za previšnji kraljevski dvor.

§. 7

Zajednički su poslovi nadalje: dozvoljivanje novakah, zakonarstvo za obranbeni ustav i vojničku dužnost i odredbe glede ponamješćivanja i obskrbljivanja vojske, glede česa se ipak za kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju odredjuje:

a) da se broj novakah na Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju iz kontigenta zajednički opredieljenoga odpadajući odmjeri po razmjeru ukupnoga pučanstva njihovoga; pri čemu se samo po sebi razumjeva, da se u slučaju promjene sadanjega obranbenoga sustava, propisi novoga obranbenoga sustava takodjer u kraljevinah Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji uvesti imadu;

b) da se novaci iz kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije uvrstiti imadu u vojne pukovnije istih kraljevinah; napokon

c) da se pri uvršćivanju novakah obzir uzeti ima na njihovo usposobljenje za stanovite struke vojničtva, pa da se novaci iz Primorja najvećma uvršćivaju u pomorsku vojsku.

§. 8.

Zajednički su kraljevini Ugarskoj i kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji tako u obziru zakonarstva, kao što i u obziru vladavine na sdola opisani način financijalni poslovi takodjer. Prema tomu spada na zajednički državni sabor svih kraljevinah krune ugarske: ustanovljivati zajednički porezni sustav, dozvoljivati izravne i neizravne poreze tako glede vrstih kao i brojevnih stavkah istih porezah, isto tako razpisivati poreze, rukovoditi i utjerivati ih, uvadjati nove poreze, ustanovljivati proračun zajedničkih troškovah, kao i pregledavati godišnje zaključne račune, tičuće se troškovah za zajedničke poslove: — zatim spada na isti sabor: kontrahiranje novoga i konvertiranje već obstojećega državnoga duga, — nadalje uprava, prodaja, preinačivanje i obterećivanje nepokretnih državnih dobarah, razpolaganje o monopolih i kraljevskih prihodih (regalia majora) i u obće svaka odredba odnoseća se na takove financijalne predmete, koji su svim zemljam krune sv. Stjepana zajednički; s onim ipak ograničenjem, da, ako bi se radilo o prodaji državne dalmatinsko-hrvatsko-

slavonske nepokretne imovine u zemljah i šumah, o tom se i sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije sasluhnuti ima, pa da se bez njegove privole prodaja takova izvesti nemože.

Glede svih ovih predmetah zajedničko financijalno upraviteljstvo, koje vodi zajedničkomu saboru odgovorni kraljevski ugarski ministar financijah, proteže se i na kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.

§. 9.

Svim kraljevinam krune ugarske zajednički poslovi su nadalje: novčarstvo, kovani novac i bankarstvo, kano i ustanovljenje sustava novčana i obćenitoga novčanoga mjerila, izpitivanje i odobravanje onih trgovačkih i državnih ugovorah, koji se jednako tiču svih zemaljah krune sv. Stjepana ili se odnose na zemljištnu promjenu; odredbe glede bankah, zavodah za vjeresiju i osiguravanje, povlasticah, mjere i vage; zatim zaštita markah i muštrah, punciranje, vlastničtvo književnih i umjetnih proizvodah, pravo pomorsko, trgovačko, mjenbeno i rudno, te u obće trgovina, mitnice i malte, brzojavi, pošte, željeznice, luke, brodarstvo i one državne ceste i rieke, koje se kraljevine Ugarske i kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije jednakim načinom tiču.

§. 10.

Zajedničko je zakonodavstvo takodjer glede ustanovah ob obrtih, razumievajuć ovamo i kućarenje, o družtvih, kojim nije svrha zajedničkoga tečenja ili dobitka, o putnih listovih, redarstvu nad inostranimi, o državljanstvu i domaćinstvu.

§. 11.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pripoznaju, da bi one dužne bile polag svoje porezne snage pridonašati za one troškove, koje s jedne strane kraljevinam ugarske krune i ostalim zemljam Nj. Veličanstva priznani zajednički poslovi, s druge strane svimkolikim zemljam krune ugarske gori izjavljeni zajednički poslovi iziskuju.

§. 12.

Ovo poreznoj snazi primjerno razmjerje polag istih službenih podatakah, na kojih temelju je zemljam ugarske krune prinosbeno razmjerje za pokriće troškovah zajedničkih poslovah sa ostalimi zemljami Nj. Veličanstva medjusobno na 10 godinah ustanovljeno, čini za isto ovo vrieme za kraljevinu Ugarsku s Erdeljom $93^{5592201}$, za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju $6^{4407799}$ postotakah.

§. 13

Pošto bi pako svikolici čisti dohodci kraljevinah Hrvatske i Slavonije onu svotu, koja bi po spomenutom u gornjem paragrafu poreznoj snazi primjernom ključu za troškove zajedničkih poslovah na njih odpala, u sadanjih okolnostih samo tako pokriti mogli, ako bi ove

kraljevine takodjer veći dio od troškovah, za svoju samoupravu potrebitih u tu svrhu podavale: s toga se kraljevina Ugarska obzirom na obnovljenje onoga bratskoga odnošaja, koji je medju njom i medju kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom od stoljećah obstojao, drage volje sjedinjuje s ovimi kraljevinami u tom, da se ponajprije iz dohodakah kraljevine Hrvatske i Slavonije povuče stanovita svota, koja se od vremena do vremena za troškove samouprave nutarnje ovih kraljevinah po nagodbi ustanovi, a ostala svota od pokrića potriebštinah nutarnje samouprave preostavša da se obrati za obće potrebite troškove zajedničkih poslovah.

§. 14.

Na temelju načela u prediducem paragrafu izraženoga s jedne strane medju kraljevinom Ugarskom, i s druge strane medju kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom sliedeća se sklaplja financijalna pogodba:

§. 15.

Potriebština nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije za vrieme onih 10 godinah, dok traje medju kraljevinami krune ugarske i medju ostalimi zemljami Nj. Veličanstva obstojeća nagodba, ustanovljuje se na 2.200.000 for.

§. 16.

Ova svota ima se ponajprije sa 45 postotakah od

njihovih izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah pokrivati, to jest toliki postotak sveukupnih dohodakah ovih kraljevinah ima se izručivati u onu hrvatsko-slavonsku zemaljsku ili municipalnu blagajnu, kamo će to sdruženih kraljevinah zakonarstvo ili vlada želiti.

§. 17.

Postotak od 55 iz svih dohodakah javnih kraljevinah Hrvatske i Slavonije imat će se za pokriće zajedničkih troškovah u zajedničku državnu blagajnu izručivati.

§. 18.

Izmedju dohodakah onih, koji će se po §§. 16. i 17. za potriebštinu nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije i za troškove zajedničkih poslovah podieliti, izuzimlju se:

a) potrošarine od vina i mesa, koje se u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji polag dosadanje porabe nadalje takodjer na pokriće obćinskih potriebštinah obraćati mogu;
b) dohodci od mitnicah u sljedstvu zak. čl. VII. godine 1867.

§. 19.

Ako bi se zemljištni obseg kraljevinah Hrvatske i Slavonije faktičnim pridruženjem Dalmacije, ili sjedinjenjem uprave voj. Krajine povećao: dohodci teritorija

s kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom sjedinjenoga imati će se takodjer po ključu ustanovljenom u §§. 16. i 17. podieljivati medju troškove nutarnje uprave kraljevinah ovih i troškove zajedničkih poslovah.

§. 20.

Obstojeći za sada zemaljski namet, kao što u kraljevini Ugarskoj, ima se i u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji spojiti sa državnimi porezi.

§. 21.

Zemljorazteretni namet pako ima i nadalje rukoviditi zemljorazteretno ravnateljstvo ovih kraljevinah i financijalno ravnateljstvo ima ga u blagajnu zemljorazteretnoga ravnateljstva izručivati sve dotle, dok se podpuno neizplati zemaljski dug kraljevine Hrvatske i Slavonije. Sa svim tim uzdržaje se zajedničko jamstvo kraljevinah krune ugarske za ovaj zemljorazteretni dug nadalje takodjer, i u tu svrhu možebit potrebita pripomoć predujmivat će se iz zajedničke državne blagajne polag dosadanjega načina i običaja.

§. 22.

Kraljevski ugarski ministar financijah vodi izvršbu (Executivu) u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji glede izravnih i neizravnih porezah, dohodakah od državnih monopolah, biljegovine, taksah, pristojbah i dohodakah

od državnih dobarah po ravnateljstvu financijalnom zagrebačkom, koje on imenuje.

§. 23.

Oni odjeli zemaljskoga računovodstva zagrebačkoga, koji rukovode predmete u područje autonomne vlade kraljevinah Hrvatske i Slavonije spadajuće, podpadaju u svakom obziru odredjivanju ovih kraljevinah. Nu posljedci vodjenih po ovih računovodstvenih odjelih zaključnih računah imati će se zajedničkomu ministru financijah priobćivati u tu svrhu, da se financijalni podatci svih zemaljah ugarske krune podpuno sastavljati uzmognu.

§ 24.

Autonomna zemaljska vlada i oblasti kraljevinah Hrvatske i Slavonije imadu u osiguravanju i utjerivanju javnih dohodakah sa svom pripravnošću podupirati organe zajedničke financijalne vlade, i točno izpunjavati zakonite odredbe ministra financijah zajedničkomu saboru odgovornoga.

§. 25.

Ako postotak 45 od svihkolikih dohodakah u gdjekojih godinah nebi mogao pokriti sgora (§. 15.) ustanovljenu potriebštinu nutarnje uprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije, tada će kraljevina Ugarska manjak predujmiti.

§. 26.

Bude li obratno spomenuti postotak 45 nadvisio svotu, koja je za potriebštine nutarnje uprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije nagodbom ustanovljena, to će se višak obratiti na pokriće zajedničkih troškovah.

§. 27.

Nu budu li dohodci kraljevinah Hrvatske i Slavonije povećanjem porezovne snage nadvisili onaj dio zajedničkih troškovah, koji bi po ključu poreznoj snagi primjernom u §. 12. opredieljenom na njih spao: to će višak ovaj na razpolaganje kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji pripasti, bez da bi ove kraljevine zato bile dužne one svote naknadno pokriti, koje u prediducih godinah glede zajedničkih troškovah uplatile nisu.

§ 28.

Obračunavanje o dohodcih kraljevinah Hrvatske i Slavonije ima se načiniti po načelih u prediducih paragrafih spomenutih, i takovo skupa sa zaključnimi računi svih zemaljah krune ugarske u isto vrieme predložiti zajedničkomu zakonodavstvu svih kraljevinah ugarske krune.

Ovdje izpitani račun priobćit će se znanja radi saboru kraljevinah Hrvatske i Slavonije.

§. 29.

Posebni izkaz o dohodcih kraljevinah Hrvatske i Slavonije moći će se početi voditi poslje oživotvorenja nagodbe i samo s 1. siečnja g. 1869. Dok nagodbu neprimu oba zakonodavstva i dok ju nepotvrdi Nj. Veličanstvo, bit će proračun od g. 1867. pravilom glede kraljevinah Hrvatske i Slavonije za doznačivanje troškovah njihove samouprave.

§. 30.

Iz poreznih zaostatakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, koji su do konca g. 1867. uključivo nastali i koji se utjerati mogu, imade se postotak od 63 obratiti na potriebštine nutarnje samouprave rečenih kraljevinah, postotak 37 usuprot spada u zajedničku državnu blagajnu.

§. 31.

Pravo zakonarsko glede onih predmetah, koji su kraljevinam ugarske krune i ostalim zemljam Nj. Veličanstva zajednički, ili se njihovim medjusobnim zajedničkim sporazumkom obavljati imadu, kao i glede onih poslovah, koji se u gornjih paragrafih za svekolike kraljevine ugarske krune zajedničkimi označuju, pripada zajedničkomu saboru svih kraljevinah ugarske krune, koji se svake godine u Peštu sazvati imade.

§. 32.

Na tom zajedničkom saboru bit će kraljevine Hrvatska i Slavonija po razmjerju broja njihovoga pučanstva zastupane sa 29 zastupnikah; ovamo nerazumievajući grad Rieku s njegovim kotarom s razloga u 66. paragrafu navedenoga. — Ako bi se broj zastupnikah ugarskoga sabora s vremenom promjenio, imati će se broj zastupnikah za kraljevine Hrvatsku i Slrvoniju uz priuzdržanje razmjerja pučanstva ustanoviti po istih načelih, koja budu upotriebljena kod opredieljivanja broja zastupnikah kraljevine Ugarske.

§. 33.

Ako se pučanstvo kraljevinah Hrvatske i Slavonije budi sjedinjenjem uprave vojne Krajine, budi sdruženjem Dalmacije umnoži: tada će se broj zastupnikah sdruženih kraljevinah povisiti upravo po istom razmjerju, u kojem se njihovo pučanstvo umnažalo bude.

§. 34.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija biraju svoje zastupnike na zajednički sabor iz sredine vlastitoga svoga sabora, i to za cielo ono vrieme, dokle traje zastupnička vlast zastupnikah zajedničke zastupničke kuće. — U slučaju, ako bi medjutim razpušten bio sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, ostaju njihovi

zastupnici na zajedničkom saboru tako dugo, dok novosazvani sabor nebude izabrao druge zastupnike.

§. 35.

Zastupnici kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije vrše na zajedničkom saboru osobno pravo razpravljanja i odvjetovanja u svih poslovih, koji su u predidućih paragrafih zajedničkimi pripoznati upravo tako samostalno i bez ikakova naputka, kao god ostali članovi zajedničkoga sabora.

§. 36.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija odaslat će takodjer iz svoga sabora dva zastupnika u kuću velikašah zajedničkoga sabora.

§. 37.

Velikaši i oni crkveni i svjetovni dostojanstvenici kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, koji su u ugarskoj velikaškoj kući prije god. 1848. imali pravo siela i osobnoga glasa, bit će istim pravom i u buduće članovi kuće velikašah zajedničkoga sabora sve dotle, dok se ova kuća na drugih temeljih neuredi.

§. 38.

Zajednički poslovi će se na zajedničkom saboru u koliko je moguće razpravljati prije svega i uzastopce, te

će se u svakom slučaju obzir uzeti na to, da se zastupničtvu kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije ostavi vrieme najmanje triuh mjesecih za razpravljanje vlastitih samoupravnih poslovah na domaćem njihovom saboru.

§. 39.

Svi troškovi zajedničkoga sabora, dakle i dnevnice i konakovina zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije namiruju se iz zajedničke državne blagajne.

§. 40.

Čim kraljevine ugarske krune jedan dio zadatakah zajedničkoga svoga sabora, naime ustanovljenje troškovah, potrebitih za one zajedničke poslove, koje iz pragmatičke sankcije proizticućimi pripoznavaju, izvršavaju sredstvom poslanstva (delegacije) iz sredine svoje izabranoga, to će se po zajedničkom saboru izmedj zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije birati toliko licah u ugarsku delegaciju, koliko jih zahtjeva ključ, po kom ove kraljevine učestvuju na zajedničkom saboru.

§. 41.

Prema tomu se odredjuje, da će se izmedju zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od strane zastupničke kuće četiri zastupnika, a od strane velikaške kuće jedan član birati u delegaciju ugarsku.

§. 42.

Ako se broj zastupnikah dalm.-hrvat.-slavonskoga sabora umnoži usljed zemljištnoga povećanja u §. 33. napomenutoga, povisit će se po razmjerju tom povećanju odgovarajućem broj onih članovah, koji se izmedju zastupnikah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije biraju u delegaciju ugarsku.

§. 43.

Glede svih onih poslovah, koji su zak. čl. XII. godine 1867. i ovom nagodbom svim zemljam krune ugarske zajedničkimi izjavljeni, izuzam u §. 10. navedene predmete, vodi središnja u Budimpešti stolujuća vlada izvršbu sredstvom vlastitih svojih organah takodjer u kraljevinah Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 44.

Obzirom na zastupanje interesah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije ima se za iste kraljevine imenovati jedan posebni dalm.-hrv.-slavonski ministar bez listnice kod središnje vlade u Budimpešti. Taj ministar je član ukupnoga ministarskoga vieća, imajući u njem pravo odvjeta, pa je odgovoran zajedničkomu državnomu saboru. On će biti svezom izmedju Nj. ces. i kralj. apoštolskoga Veličanstva i zemaljske vlade kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 45.

Središnja vlada nastojati će, da u obsegu kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije sporazumno postupa sa autonomnom vladom istih kraljevinah; nu budući da je središnja vlada za postupak svoj odgovorna zajedničkomu saboru, na kom su i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija zastupane, stoga će zemaljska vlada istih kraljevinah i njene oblasti podpomagati središnju vladu u obziru njenih odredbah, pače takove i neposredno izvršavati na toliko, na koliko središnja vlada vlastitih svojih organah ondje imala nebi.

§. 46.

Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija pako na njihovo zahtievanje osiguravaju se, da će središnja vlada tako činovnike za hrvatsko-slavonske odsjeke, koji će se kod iste središnje vlade ustrojiti, kao takodjer i one svoje organe, koji će u obsegu kraljevinah ovih uredovati, obzirom na potrebitu strukovnu vještinu, u koliko to samo moguće bude, imenovati izmedju domaćih sinovah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 47.

Glede svih onih predmetah, koji ovom nagodbom nisu priuzdržani zajedničkomu saboru i središnjoj vladi, pripada kraljevinam Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji pravo podpune samouprave (autonomije) tako u području zakonarstva kao izvršbe.

§. 48.

S toga razloga spada u djelokrug podpune autonomije kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije zakonarstvo i uprava u svih poslovih nutarnjih, bogoštovja, nastave i pravosudja, amo računajuć sudbenost u svih molbah, izim sudbenosti glede pomorskoga prava.

§. 49.

U pogledu zakladah vjerozakonskih i nastavnih imadu se tražbine, tičuće se prošlosti, putem medjusobnoga obračunavanja izjednačiti.

§. 50.

Na čelu autonomne vlade kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije stoji ban, koji je odgovoran saboru istih kraljevinah.

§. 51.

Bana kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije imenuje Njeg. c. i kr. apošt. Veličanstvo na predlog i uz premapodpis zajedničkoga kralj. ugarskoga ministarskoga predsjednika.

§. 52.

Gradjansko dostojanstvo bana odlučuje se za buduće od dostojanstva vojničkoga, pa se pravilom ustanovljuje, da odsele vojnička osoba nemože imati ikakva upliva na gradjanske poslove u kraljevinah Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji.

§. 53.

Banu gradjanskoga stališa biti će i odsada naslov: „Ban kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije“ i časti banskoj pripadati će sva ona prijašnja preimućtva i dostojanstva, koja se slažu s njegovim novim položajem. Po tom i nadalje ostaje članom kuće velikašah zajedničkoga sabora.

§. 54.

Na temelju predloga banova ustanovit će sabor kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije daljnje ustrojstvo autonomne zemaljske vlade s previšnjim privoljenjem Nj. c. i kr. apošt. Veličanstva.

§. 55.

Iza previšnje potvrde ove nagodbe ima se odmah dokinuti hrv.-slav. dvorska kancelarija.

§. 56.

U svemkolikom obsegu kraljevinah Hrvatske i Slavonije službeni je jezik hrvatski toli u zakonarstvu, koli u sudstvu i upravi.

§. 57.

Za organe zajedničke vlade ustanovljuje se takodjer hrvatski jezik službenim jezikom unutar granicah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 58.

Predloge i spise u hrvatskom jeziku sastavljene,

pa iz kraljevinah Hrvatske i Slavonije na zajedničko ministarstvo podnešene, imade to ministarstvo primati i riešitbe svoje na istom jeziku izdavati.

§. 59.

Obzirom na to, da su kraljevine Hrvatska i Slavonija politički narod, imajući posebni svoj teritorij i u pogledu nutarnjih svojih poslovah vlastito zakonodavstvo i autonomnu vladu, ustanovljuje se nadalje, da se zastupnici istih kraljevinah tako na zajedničkom saboru, kao i u delegaciji mogu služiti i jezikom hrvatskim.

§. 60.

Na zajedničkom saboru stvoreni i podpisom Nj. c. i kr. apošt. Veličanstva providjeni zakoni izdavat će se za kraljevine Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju u izvorniku hrvatskom i odaslati saboru tih kraljevinah.

§. 61.

U poslovih autonomnih imadu se unutar granicah kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije upotrebljivati sjedinjene boje i grbovi istih kraljevinah, potonji providjeni krunom sv. Stjepana.

§. 62.

Kod označivanja poslovah, svim kraljevinam krune ugarske zajedničkih upotrebljuju se sjedinjeni grbovi kraljevinah Ugarske i Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 63.

Za razpravljanja zajedničkih poslovah imade se uz ugarsku zastavu i sjedinjena zastava kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije razviti na sgradi, u kojoj se obdržava zajednički sabor zemalja krune ugarske.

§. 64.

Na kovanom novcu ugarske krune ima se kralj naslovu uvrstiti takodjer naslov kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

§. 65.

Kraljevina Ugarska priznaje zemljištnu cjelokupnost kraljevinah Hrvatske i Slavonije, i nastojati će o tom da se ova oživotvori.

Napokon će ona i u buduće uskorivati, da se onaj dio vojne Krajine, koji ka kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji spada, skupa sa vojnimi krajiškimi komuniteti sjedini sa pomenutimi kraljevinami u obziru zakonodavstva. uprave i sudstva, i kako je dosada višeput rieč digla neće i u buduće prestati temeljem prava sv. ugarske krune zahtievati reinkorporaciju Dalmacije, kao i zahtievati, da se Dalmacija pridruži kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji; nu svakako se bude Dalmacija ob uvjetih ove inkorporacije saslušati imala.

§. 66.

U smislu prijašnjega paragrafa priznavaju se kao

k teritoriju kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije spadajuće:

1. Sve ono zemljište, koje sada skupa s gradom i kotarom bakarskim spada k županiji riečkoj, s izuzećem grada i kotara riečkoga, koji grad, luka i kotar sačinjavaju posebno s ugarskom krunom spojeno tielo (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus), i glede kojega kao takova, posebne autonomije i na nju protežućih se zakonodavnih i upravnih odnošajah uredjenja, imat će se putem odborskih razpravah izmedju sabora kraljevine Ugarske i sabora kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije i grada Rieke obće sporazumljenje postići.

2. Županija zagrebačka sa gradovi Zagrebom i Karlovcem i slobodnim kotarom turopoljskim.

3. Županija varaždinska sa gradom Varaždinom.

4. Županija križevačka s gradovi Križevci i Koprivnicom.

5. Županija požežka s gradom Požegom.

6. Županija virovitička s gradom Osiekom.

7. Županija sriemska.

Nadalje sliedeće krajiške pukovnije:

1. Lička.
2. Otočka.
3. Ogulinska.
4. Slunjska.
5. Banovačka prva.

6. Banovačka druga.
7. Varaždinsko-križevačka.
8. Varaždinsko-gjurgjevačka.
9. Gradiškanska
10. Brodska.
11. Petrovaradinska.

Napokon sadašnja Dalmacija.

§. 67.

Kraljevina Ugarska privoljuje na to, da se mitnice u Zemunu, Mitrovici, Rači, Klenaku i Jakovu i donle, dok gore označena zemljištna cjelokupnost istinom postane. iz sadanje neposredne središnje uprave izluče, te u znak priznanja zemljištne cjelokupnosti podrede zagrebačkomu financijalnomu ravnateljstvu.

§. 68.

Kriepost svih zakonah i odredabah, koje se na zočnoj nagodbi protive, ima prestati, čim ova nagodba postigne previšnju sakciju.

§. 69.

Nasuprot se i za buduće imadu smatrati zajedničkimi pravi i temeljni zakoni ugarske krune sva ona ustavna prava i svi oni temeljni zakoni, kojih se užitak i zaštita u prošlosti ravnim načinom protezala kako na kraljevinu Ugarsku tako i na kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, te koji s nazočnom nagodbom u opreci nestoje.

§. 70.

Iza kako bude nazočna nagodba postigla previšnju sankciju, imade se ona kao zajednički temeljni zakon uvrstiti u posebne zakonike kraljevine Ugarske i kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije; pa se podjedno ustanovljuje, da ova nagodba nemože biti predmetom zakonodavstva pojedinih nagadjajućih se kraljevinah, i da promjena iste usliediti može samo onim putem, kojim je udjelotvorena, pristupom najme svih onih činbenikah, koji ju sklopiše.

Zakonski članak

sabora kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od 30. studenoga 1873. o preinaci dotično nadopunitbi njekojih §§. zakonskim člankom I. godine 1868. medju državne zakone uvršćene nagode, sklopljene radi izravnanja državopravnih pitanjah medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Častni, poštovani, poglaviti i velemožni, ugledni i plemeniti, mudri i obzirni, ljubljeni vjerni Naši!

Nastojeći Mi primjerno otčinskoj Našoj skrbi unapredjivati sve, što na učvršćenje blagostanja premilih

Nam kraljevinah i zemaljah spada, odlučismo premilostivo odobriti i kraljevskom Našom moćju potvrditi zakonski članak, kojega Nam Vjernosti Vaše preko hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade Naše podnesoste, ovako kako sliedi:

Zakonski članak

o preinaci, dotično nadopunitbi nekojih §§-ah zakonskim člankom I. godine 1868. medju državne zakone uvršćene nagode, sklopljene radi izravnanja državopravnih pitanjah medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom.

Nastavši uslied administrativnoga sjedinjenja dviuh varaždinskih krajiških pukovnijah, vojničke obćine senjske i belovarske, grada Ivanića i obćine sisačke s kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom potreba, da se razmjerno povisi broj zastupnikah, što ih polag §§. 33. zakonskoga članka I. godine 1868. imade sabor kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije šiljati na sabor zajednički, i izjavivši sabor kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije želju, da se preduzme revizija njekojih točakah nagode, sadržane u zak. članku I. od god. 1868. sklopljena je načinom u §. 70. prenaznačenoga zakonskoga članka ustanovljenim glede tih predmetah zajedničkim sporazumljenjem nagoda medju saborom kraljevine Ugarske s jedne

i saborom kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s druge strane. Ta nagoda, odobrivši, potvrdivši i posvetivši ju Njegovo cesarsko i apostolsko kraljevsko Veličanstvo, uvršćuje se ovim kako sliedi medju zakone državne kao zajednički temeljni zakon kraljevine Ugarske i kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

§. 1.

Sjedinjene budući s kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom dvie varaždinske krajiške pukovnije, vojnička obćina senjska i belovarska, grad Ivanić i obćine sisačka: povisuje se na temelju §. 33. zakonskoga članka I. godine 1868. u razmjerju pomnoženja pučanstva od 29 na trideset i četiri (34) broj zastupnikah, što ih imade sabor kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije šiljati na sabor zajednički.

§. 2.

Rieči §-a. 8. zakonskoga članka XXX. od godine 1868. teksta magjarskoga, opredieljujuće, da, što se tiče prodaje u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji ležeće nepokretne imovine državne, zajednički sabor svih kraljevinah svete krune ugarske razpolaže s ograničenjem, da se glede toga imade saslušati hrvatsko-slavonsko-dalmatinski sabor, bez kojega privole se nemože izvesti prodaja, — imadu se razumievati: da izraz „državna nepokretna imovina“ u sebi sadržaje i državne šume.

§. 3.

§§. 15., 16., 17., 25. i 26. zakonskoga članka I. od godine 1868. stavljaju se izvan krieposti, a mjesto njih odredjuje se što sliedi:

Potrebština nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije imade se za vrieme od 1. siečnja godine 1873. počimajuć, dok traje medju kraljevinami krune ugarske i medju ostalimi kraljevinami i zemljami Njegova Veličanstva nagoda, sklopljena glede razmjerja prinosa na troškove zajedničkih poslovah, prije svega pokrivati sa 45% izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, t. j. toliko postotakah javnih dohodakah istih kraljevinah ima se izručivati u onu hrvatsko-slavonsku **zemaljsku ili municipalnu blagajnu**, kamo će to željeti zakonodavstvo ili vlada sdruženih kraljevinah.

Petdeset i pet postotakah svih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije imade se za pokriće zajedničkih troškovah izručivati **u zajedničku blagajnu državnu.**

Izračunanje 45% čistih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije biva tako, da se od ukupnoga izravnoga i neizravnoga poreza, od prihodah državnih dobarah, ležećih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji i od inih javnih prihodah odbiju samo izdatci, koji su skopčani s razpisivanjem i utjerivanjem poreza, — nerazu-

mievajuć amo troškove zajedničke uprave financijalne — s administracijom državnih dobarah, s nabavom ili proizvadjanjem i neposrednim rukovanjem neizravnih porezah, pristojbah i inih javnih prihodah.

Kada nerazvojačeni još dio vojničke krajine bude, dielom ili ukupno, sjedinjen administrativno s kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom, ter se za ukupni tadašnji obseg kraljevinah Hrvatske i Slavonije budu mogli ustanoviti koli javni prihodi, toli troškovi nutarnje uprave, — imat će se, ako bi se na temelju tom pokazala potreba, da se preinači gore navedena odredba ovoga zakona, koja za upravne troškove istih kraljevinah opredieljuje 45% javnih prihodah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, — ista preinaka, ako i nebude nastao bio rok, naznačeni u §. 12. zakonskoga članka I. od godine 1868., s uvaženjem promienjenih okolnostih i pravih potrebštinah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, udjelotvoriti načinom, propisanim u §. 70. zakonskoga članka I. godine 1868.

§. 4.

Paragrafu 34. zakonskoga članka I. godine 1868. dodaje se na kraju alinea sliedeća: „u slučaju spomenutom imade se sabor kraljevinah Hrvatske i Slavonije, računajuć od razpusta njegova, za tri mjeseca sazvati“.

§. 5.

§. 44. zakonskoga članka I. godine 1868., imade se dopuniti sa sliedećim na kraju dodatkom: „u svojstvu tom podastire on bez promiene i bez odvlake Njegovu Veličanstvu predstavke banove i u slučaju samo, kada bi s gledišta državne zajednice ili zajedničkih interesah zakonskim člankom I. godine 1868. ustanovljenih, nastala dvojba koja, u koliko se ona saslušanjem bana nebi mogla ukloniti, podastire on Njegovu Veličanstvu istodobno, ali odieljeno istih se tičuće primjetbe svoje, dotično zajedničke vlade ugarske“.

§. 6.

§. 49. zakonskoga članka I. godine 1868. dopunjuje se sliedećim dodatkom:

„Iza obavljena medjusobnoga obračunanja imade se kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji pripadajući dio njihov izlučiti izmedju zakladah zajednički rukovanih i izručiti autonomnoj vladi rečenih kraljevinah“.

§. 7.

Mjesto §. 52. zakonskoga članka I. godine 1868 stavlja se §. sliedeći:

„Ban nemože imati djelokruga vojničkoga“.

§. 8.

§. 53. zakonskoga članka I. godine 1868. stavlja.

se izvan krieposti i mjesto njega opredieljuje se što sliedi:

„Ban će i od sada nositi naslov „Ban kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije“ i ostaje član velikaške kuće zajedničkoga sabora“.

§. 9.

Uslied oživotvorenoga medjutim sjedinjenja dviuh hrvatsko-slavonskih krajiških pukovnijah s kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom, preinačuje se §. 66. zakonskoga članka I. godine 1868. kako sliedi:

Iza 7. točke prve alinee uvršćuje se: „8. županija belovarska“.

Izmedju krajiških pukovnijah pak, izbrojenih u istom §.-u., izpuštaju se: „7. varaždinsko-križevačka i 8. varaždinsko-gjurgjevačka“.

§. 10.

Sve ostale točke zakonskim člankom I. godine 1868. medju državne zakone uvršćene nagode, uzdržaju se bez promiene u krieposti.

Izjavljujući Mi zakonski taj članak i sve, što je u njem sadržano, kako u cielosti, tako i u pojedinostih, vrlim, prijaznim i primljenim, evo ga kraljevskom Našom moćju odobravamo, potvrdjujemo i posvećujemo s tim, da ćemo ga i

Sami obdržavati, a i po drugim vjernim Nam obdržavati dati, kao što ga silom i kriepoštju ove Naše listine primamo, odobravamo i kraljevskim Našim podpisom potvrdjujemo.

Dano u Budimpešti dne tridesetoga studenoga godine hiljadu osam sto sedamdeset i treće.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Petar grof **Pejacsevich** s. r.
Ivan **Mažuranić** s. r.

*

Zakon

od 27. studenoga 1880.

o inartikulaciji ugovorene medju Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom financijalne nagodbe.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd., i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskom saboru

Zakon

o inartikulaciji ugovorene medju Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom financijalne nagodbe.

Pošto je ustanovljeno u §. 12. zakonskoga članka I. 1868. razdobje financijalnoga diela nagodbe onim zakonskim člankom uglavljene, a zatim i rok, do kojega

se je zakonom od 21. veljače 1878. privremeno produžio isti financijalni dio nagodbe, iztekao, sklopila se je načinom u § 70. zakonskoga članka I. 1868. propisanim i u zajedničkom sporazumku nova financijalna nagodba medju saborom kraljevine Ugarske i saborom kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Iza kako je tu nagodbu Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo odobrilo, potvrdilo i sankcioniralo, ona se ovim kano skupni temeljni zakon za kraljevinu Ugarsku i za kraljevinu Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju uvršćuje medju zakone, kako sliedi:

§. 1.

Sve one tražbine, odnosno dužnosti, što su od strane Ugarske napram Hrvatskoj i Slavoniji ili obratno od strane Hrvatske i Slavonije naprama Ugarskoj u prošlosti — računajuć u prošlost i godinu 1879. — do posliednjega prosinca 1879. postojale pod kojim bilo naslovom, imaju se zamjenito izravnanimi smatrati, tako da od 1. siečnja 1880. iz vremena, što je pred tim danom trajalo, medju Ugarskom i Hrvatskom i Slavonijom nepostoji ni jedna kako mu se drago zvala tražbina, dotično dug.

§. 2.

Prama onomu od strane kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije u §. 11. zakonskoga članka I. 1868. priznatomu načelu, da su te kraljevine dužne prama

svojoj poreznoj snagi prinositi onim izdatkom, koji se ištu za skupne poslove, to medju zemljami krune ugarske i ostalimi zemljami Njegovoga Veličanstva priznane, to medju svekolikimi zemljami krune ugarske u zakonskom članku I. 1868. nabrojene: toj poreznoj snagi primjerni razmjer, na podlogi onih istih službenih podatakah, na kojih je podlogi zakonskim članokom XIX. 1878. ugarskoga sabora uglavljen za dobu do konca godine 1887. prinosni razmjer zemaljah ugarske krune na skupne poslove naprama ostalim zemljam Njegovoga Veličanstva, ustanovljuje se za tu istu dobu glede

Ugarske sa . . . . 94.4·299·011·
glede kraljevinah Hrvatske i Slavonije
pak sa . . . . 5.5·700·989·
postotakah.

§. 3.

Pošto ipak navedeni u §. 13. zakonskoga članka I. 1868. obziri traju još i u ovo vrieme, pristaje kraljevina Ugarska drage volje i sada u to, neka se od prihodah kraljevinah Hrvatske i Slavonije stanoviti dio, koji se za troškove nutarnje uprave tih kraljevinah uglavljuje u ovoj nagodbi i za trajanja ove nagodbe, prije svega izluči, preostala pako iza pokrića potrebštine nutarnje uprave svota neka se upotriebi na troškove skupnih posalah.

§. 4.

Na temelju izrečenih u gornjih paragrafih načelah

uglavljuje se medju Ugarskom s jedne, medju Hrvatskom i Slavonijom s druge strane sliedeća financijalna nagodba:

§. 5.

Potrebština nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije imade se za vrieme od 1. siečnja godine 1880. počimajuć, dok traje medju kraljevinami krune ugarske i medju ostalimi kraljevinami i zemljami Njegova Veličanstva nagoda, sklopljena glede razmjera prinosa na troškove zajedničkih poslovah, prije svega pokrivati sa 45% izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, — u koliko ti prihodi nepadaju medju ustanove §. 6. ovoga zakona — to jest toliko postotakah čistih javnih dohodakah istih kraljevinah ima se izručivati u onu hrvatsko-slavonsku zemaljsku ili municipalnu blagajnu, kamo će to željeti zakonodavstvo ili vlada sdruženih kraljevinah.

Petdeset i pet postotakah svih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije imade se za pokriće zajedničkih troškovah izručivati u zajedničku blagajnu državnu.

Izračunanje 45% čistih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije biva tako, da se od ukupnih izravnih i neizravnih porezah, od prihodah državnih dobarah, ležećih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji i od inih javnih prihodah, — u koliko ovi nepadaju medju ustanove §. 6. ovoga zakona — odbiju samo izdatci, koji

su skopčani s razpisivanjem i utjerivanjem poreza, — nerazumievajuć amo troškove zajedničke uprave financijalne — s administracijom državnih dobarah, s proizvadjanjem i neposrednim rukovanjem neizravnih porezah, pristojbah i inih javnih prihodah.

Za one porezne zaostatke, koji su do konca godine 1867. uključivo postojali, a poslje 1. siečnja 1880. unišli, valja i u napried §. 30. zakonskoga članka I. 1868.

Kada sada još pod posebnom upravom stojeće područje bivše vojničke krajine bude, dielom ili ukupno, sjedinjeno administrativno s kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom, ter se za ukupni tadašnji obseg kraljevinah Hrvatske i Slavonije budu mogli ustanoviti koli javni prihodi, toli troškovi nutarnje uprave, imati će se, ako bi se na temelju tom pokazala potreba, da se preinači gore navedena odredba ovoga zakona, koja za upravne troškove istih kraljevinah opredieljuje 45 % javnih prihodah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, — ista preinaka, ako i nebude nastao bio rok, naznačeni u §. 2. nazočnoga zakona s uvaženjem promienjenih okolnostih i pravih potrebštinah kraljevinah Hrvatske i Slavonije udjelotvoriti načinom, propisanim u §. 70. zakonskoga članka I. 1868.

§. 6.

Paragraf 18. zakonskoga članka I.: 1868. preinačuje se tako, da se sliedeće stavke izuzimlju od onih prihodah Hrvatske i Slavonije, koji se po smislu §. 5. ovoga zakona

imaju dieliti medju pokriće troškovah samouprave Hrvatske i Slavonije i medju pokriće skupnih posalah:

a) u smislu zak. čl. ugarskoga XII.: 1867. prihodi od carinah;

b) potrošarina od vina i mesa, koja će se u Hrvatskoj i Slavoniji i unapried moći upotrebljavati na pokriće obćinskih razhodah;

c) župnički bir od katoličkoga puka u belovarskoj županiji, koji će takodjer moći služiti pokriću autonomnih troškovah Hrvatske i Slavonije;

d) vojena oprostna na zak. čl. XXVII.: 1880. osnovana taksa, koja — kao dohodak namienjen posebno svrhi — nemože biti predmetom razdiobe;

e) uvedene ugarskim zak. čl. XXIII.: 1868. biljegovne pristojbe na željeznička i parobrodarska poduzetničtva i na agencije osjeguravajućih družtvah; provozarinski porez, uveden ugarskim zak. čl. XX.: 1875. kao i biljegovne pristojbe na poštarske tovarne listove; — svi ovi prihodi neimaju se prama percentualnom u §. 5. ovoga zakona ustanovljenom razmjeru dieliti, nego će se pod naslovom u toj točki e) navedenih javnih prihodah na korist kraljevinah Hrvatske i Slavonije računati paušalna svota od 20.000 for. svake godine uz naročiti ipak uvjet, da se ova s akogodišnja paušalna svota neće moći ni onda mienjati, ako bi se za trajanja ove nagodbe koji god od neizravnih porezah u ovoj točki e) navedenih bilo povisio, bilo umanjio; napokon

f) oni neizravni porezi (duhan, sol, biljegovine, lutrija), koji potiču iz razvojačene, no administrativno još s Hrvatskom i Slavonijom nespojene krajine, takodjer neidu medju one javne prihode, koji se u smislu §. 5. ovoga zakona medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom diele.

§. 7.

Pošto su u smislu §. 1. ovoga zakona medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom postojale tražbine i dužnosti izravnane, to se ima pripadajući Hrvatskoj i Slavoniji dio vjerozakonskih i naukovnih zakladah prama §. 49. zak. čl. I. : 1868. i prema §. 6. zakona od 30. studenoga 1873. izručiti autonomnoj vladi rečenih kraljevinah.

§. 8.

Sve ovim zakonom nepreinačene točke zak. čl. I. : 1868., zatim zakona od 30. studenoga 1873. ostaju nepromienjene u kriepostí.

Dano u Gödöllö dne dvadeset i sedmoga studenoga godine hiljadu osam sto osamdesete.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Koloman **Bedekovich** v. r.
Ladislav grof **Pejacsevich** v. r.

Zakon

od 25. ožujka 1881.

tičući se preinake njekojih ustanovah u zak. članku I. : 1868. i zakonu od 30. studenoga 1873. (ugarski zak. čl. XXX. : 1868. i XXXIV. : 1873.), kojimi se uredjuju državnopravna pitanja medju Ugarskom i kraljevinami Dalmacijom, Hrvatskom i Slavonijom.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj car Austrijanski,

kralj Českì itd., i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

zakon

tičući se preinake njekojih ustanovah u zak. čl. I. : 1868. i zakonu od 30. studenoga 1873. (ugarski zak. članak

XXX.: 1868. i XXXIV.: 1873.), kojimi se uredjuju državnopravna pitanja medju Ugarskom i kraljevinami Dalmacijom, Hrvatskom i Slavonijom

Pošto je uslied skore administrativne spojitbe hrvatsko-slavonske vojne krajine s Hrvatskom i Slavonijom nastala potrieba, da se po ustanovi §. 33. zak. čl I. (XXX): 1868. s nova opredieli broj zastupnikah, koje hrvatsko-slavonsko-dalmatinski sabor ima izašiljati na skupni ugarski sabor, to je ob ovom medju ugarskim saborom s jedne, i saborom hrvatsko-slavonsko-dalmatinskim s druge strane, na način u §. 70. zak. čl I. (XXX.): 1868. odredjeni sklopljena obostranim sporazumom pogodba.

Ova nagoda, iza kako ju je Njegovo cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo odobrilo, potvrdilo i sankcioniralo, uvršćuje se kanoti temeljni kraljevine Ugarske i kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije zakon medju zakonske članke kako sliedi:

§. 2.

Paragrafi 32., 33., 36., 40. i 42. zakon. članak I. (XXX): 1868,, zatim §. 1. zakona od 30. studenoga (zak. čl. XXXIV.): 1873. stavljaju se, kad ovaj zakon stupi u život, izvan krieposti, a mjesto njih valjaju sliedeće ustanove.

§. 2.

Broj zastupnikah, što se od strane Hrvatske i Slavonije imaju pošiljati u zastupničku kuću skupnoga ugarskoga sabora, ustanovljuje se za budućnost, i to od onoga časa, kada poslje izvedene administrativne spojitbe vojne krajine sa spomenutimi kraljevinami i njezino pučanstvo bude jur faktično sudjelovalo na ustavnom životu, da bude bez obzira na razmjer pučanstva ustanovljen — u stalnoj brojki od četrdeset, nerazumjevajuć ovamo grad Rieku i njezin kotar iz razloga spomenuta u §. 66. zak. čl. I. (XXX): 1868 Ako se kašnjim kojim zakonom broj članovah ugarske zastupničke kuće u obće promieni, onda će se i ovako ustanovljena brojka hrvatsko-slavonskih zastupnikah u ugarskoj zastupničkoj kući u onom razmjerju promjeniti, u kojem novim zakonom ustanoviti se imajući broj sveukupnih članovah ugarske zastupničke kuće stoji naprama sadanjemu sveukupnomu broju članovah te kuće.

§. 3.

Od spomenuta u §. 2. ovoga zakona roka počamši, izašiljati će Hrvatska i Slavonija po svom saboru u gornju kuću zajedničkoga sabora ugarskoga tri člana.

§. 4.

Za slučaj, kada se Dalmacija opet spoji sa Hrvatskom i Slavonijom, te će se načinom u §. 70. zakonskog članka I. (XXX.): 1868. propisanim, uglaviti potrebita pogodba glede zastupstva tih zemaljah na skupnom ugar-

skom saboru medju ugarskim i hrvatsko-slavonsko-dalmatinskim saborom.

§. 5.

Sve ovim zakonom izrično neukinute, dotično nepromjenjene ustanove zakonskoga članka I. (XXX.): 1868. i zakona od 30. studenoga (zak. članak XXXIV.): 1873. i zakona od 27. studenoga (LIV.): 1880. ostaju netaknute.

Dano u Beču dne dvadeset i petoga ožujka godine hiljadu osam sto osamdeset i prve.

(M. P.) **Franjo Josip** s. r.

Koloman **Bedekovich** v. r.
Ladislav grof **Pejacsevich** v. r.

Zakon

od 10. prosinca 1889.

o inartikulaciji ugovorene medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom financijalne nagodbe.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi Nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

zakon,

o inartikulaciji ugovorene medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom financijalne nagodbe.

Pošto je ustanovljeno u §. 12. z. čl. I. : 1868. razdobje financijalnoga diela nagodbe ovim zakonskim člankom uglavljene, a zatim i rok, do kojega se je zakonom privremeno produžio isti financijalni dio nagodbe, iztekao, sklopila se je načinom u §. 70. zak. članka I. : 1868. propisanim i u zajedničkom sporazumku nova financijalna nagodba medju saborom kraljevine Ugarske i saborom kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Iza kako je tu nagodbu Nj. c. i kr. apoštolsko Veličanstvo odobrilo, potvrdilo i sankcioniralo, ona se ovim kano skupni temeljni zakon za kraljevinu Ugarsku i za kraljevine Hrvatsku. Slavoniju i Dalmaciju uvršćuje medju zakone kako sliedi:

§. 1.

Prema onomu od strane kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije u §. 11. z. čl. I. : 1868. priznatomu načelu, da su te kraljevine dužne prema svojoj poreznoj snagi prinositi onim izdatkom, koji se ištu za skupne poslove, to medju zemljami krune ugarske i ostalimi zemljami Nj. Veličanstva priznane, to medju svekolikimi zemljami krune ugarske u z. čl. I. : 1868. nabrojene: toj poreznoj snagi primjereni razmjer, na podlogu onih istih službenih podatakah, na kojih je podlogi zak. članak XXIII. : 1887. ugarskoga sabora uglavljen za doba do konca godine 1897. prinosni razmjer zemaljah ugarske krune na skupne poslove naprama ostalim zemljam Njeg. Veličanstva, ustanovljuje se za tu istu dobu glede Ugarske sa 92,064.805, glede kraljevinah Hrvatske i Slavonije pako sa 7,935.195 %.

§. 2.

Pošto ipak navedeni u §. 13. zak. čl. I. : 1868. obziri traju još i u ovo vrieme, pristaje kraljevina Ugarska drage volje i sada u to, neka se od prihoda kraljevinah Hrvatske i Slavonije stanoviti dio, koji se za troškove nutarnje uprave tih kraljevinah uglavljuje u ovoj nagodbi i za trajanje ove nagodbe, prije svega izluči, preostala pako iza pokrića potrebštinah nutarnje uprave svota neka se upotriebi za troškove skupnih posalah.

§. 3.

Na temelju izrečenih u gornjih paragrafih načelah uglavljuje se medju Ugarskom s jedne strane, medju Hrvatskom i Slavonijom s druge strane sliedeća financijalna nagodba.

§. 4.

Potrebština nutarnje samouprave kraljevinah Hrvatske i Slavonije imade se za vrieme od 1. siečnja 1890. počimajuć, dok traje medju kraljevinami krune Ugarske i medju ostalimi kraljevinami i zemljami Nj. Veličanstva nagodba, sklopljena glede razmjera prinosa na troškove

zajedničkih poslovah, prije svega pokrivati sa 44% izravnih i neizravnih poreza i drugih javnih dohodakah kraljevinah Hrvatske i Slavonije, — u koliko ti prihodi nepadaju medju ustanove §. 5. ovoga zakona — to jest toliko postotakah čistih javnih dohodakah istih kraljevinah ima se izručivati u onu hrvatsko-slavonsku zemaljsku ili municipalnu blagajnu, kamo će to željeti zakonodavstvo ili vlada kraljevinah posestrimah.

56 postotakah svih dohodakah Hrvatske i Slavonije imade se za pokriće zajedničkih troškovah izručivati u zajedničku blagajnu državnu.

Izračunanje 44% čistih javnih dohodakah kraljevine Hrvatske biva tako, da se od ukupnih izravnih i neizravnih porezah, od prihoda državnih dobarah, ležećih u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji i od inih javnih prihodah, — u koliko ovi nepadaju medju ustanove u §. 5. ovoga zakona, — odbiju samo izdatci, koji su skopčani s razpisivanjem i utjerivanjem poreza, — nerazumievajuć amo troškove zajedničke uprave financijalne, s administracijom državnih dobarah, s proizvadjanjem i neposrednim rukovanjem neizravnih porezah, pristojbah i inih javnih prihodah.

Za one porezne zaostatke, koji su do konca godine 1867. uključivo postojali, a poslje 1. siečnja 1890. unišli, valja i unapried §. 30. z. čl. 1868.

§. 5.

Od onih javnih prihodah, koji se imadu u smislu §. 4. ovoga zakona dieliti medju troškove na autonomne i zajedničke troškove, izlučuju se sliedeće stavke:

a) U smislu zak. čl. XII. : 1867. zajedničkoga ugarskoga sabora prihodi od carinah;

b) potrošarina od vina i mesa, koja će se u Hrvatskoj i Slavoniji i unapried moći upotriebljivati na pokriće obćinskih razhodah;

c) župnički bir od katoličkoga puka u belovarskoj županiji, koji će takodjer moći služiti pokriću autonomnih troškovah Hrvatske i Slavonije;

d) oprostna vojna na zak. čl. XXVII. : 1880. osnovana taksa, koja — kao dohodak namienjen posebnoj svrhi — nemože biti predmetom razdiobe.

§. 6.

Obračun, koji se ima medju kraljevinami Hrvatskom i Slavonijom i kraljevinom Ugarskom svake godine sastavljati, sastavljati će se do sada upotrebljavanim načinom, uz sliedeće promjene:

a) Razdielbi podvrženi prihodi imadu se izkazati za svekoliku Hrvatsku i Slavoniju, uvrštujući amo i bivšu hrvatsko-slavonsku Krajinu; dosadanji paušal za pokriće nutarnjih potrebštinah Krajine odpada; od svih izkazanih prihodah kraljevinah Hrvatske i Slavonije i bivše hrv.-

slav. Krajine ima se upotriebiti 44% za pokriće nutarnjih potrebštinah cjelokupnoga teritorija Hrvatske i Slavonije, 56% pako prenieti u zajedničke troškove;

b) Kod izravnih porezah onaj dio dohodka od sgoditakah, koji pada na Hrvatsku i Slavoniju, uzeti će se u obračun;

c) Koliki dio povraćene potrošarine odpada na Hrvatsku i Slavoniju, ima se na temelju izračunana razmjera pronaći, ter kod obračuna uzeti u obzir;

d) Troškovi za odmjerivanje pristojbah i taksah imaju se iz obračuna izpustiti;

e) Prihod od biljegovnih pristojbah, što jih plaćaju osjeguravajuća družtva, kao i od biljegovnih pristojbah za poštarske tovarne listove, dieliti će se u postotke načinom, kako ustanovljuje §. 4. ovoga zakona;

f) Pod naslovom željezničke biljegovine i provozarina ima se, dok traje ova nagodba, uvrstiti u obračun nepromjenljiva svota od godišnjih 295.454 for. 54 nvč.. 44 postotka ove svote dakle 130.000 for. upotriebit će se na pokriće nutarnjih potrebštinah Hrvatske i Slavonije, 56% kao prinos Hrvatske i Slavonije na zajedničke troškove;

g) Svi oni troškovi, koji se izdaju na duhan za Austriju, ili Bosnu i Hercegovinu, imaju se i kod prihoda i kod razhoda iz računa izpustiti;

h) Kod dohodarstva od soli, onaj dio troškovah, koji se tiče Hrvatske i Slavonije, računati će se na temelju faktičnih troškovah na produkciju i provozninu.

§. 7.

Sve one točke z. čl. I.: 1868. i z. čl. od 30. studenoga 1873. o preinaci dotično nadopunitbi nekojih §§. zak. čl. I.: 1868. medju državne zakone uvršćene nagode sklopljene radi izravnanja državo-pravnih pitanjah medju kraljevinom Ugarskom i kraljevinami Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom, kojih ovaj zakon nemienja, ostaju i unapried u svojoj valjanosti netaknute.

Dano u Beču dne desetoga prosinca godine hiljadu osam sto osamdeset i devete.

(M. P.) **Franjo Josip** v. r.

Imbro **Josipovich** v. r.
Dragutin grof **Khuen-Héderváry** v. r.

Zakon

od 12. srpnja 1891.

o promjeni §. 21. zakonskoga članka I. : 1868.

MI FRANJO JOSIP PRVI,

po milosti božjoj cesar Austrijanski,

kralj Česki, itd. i apostolski kralj kraljevinah Ugarske, Hrvatske, Slavonije i Dalmacije

potvrdjujemo predloženi nam u osnovi po hrvatsko-slavonsko-dalmatinskomu saboru

zakon

o promjeni §. 21. zakonskoga članka I : 1868.

Prema sporazumku utanačenom izmedju sabora kraljevine Ugarske s jedne strane i sabora kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s druge strane, u §. 70. zakonskoga članka I. : 1868. odobrenom, potvrdjenom i posvećenom po Njegovom c. i kr. apostolskom Veličanstvu, promjenjuje se §. 21. zakonskoga članka I. od godine 1868. tako, da će unapried glasiti kako sliedi:

§. 21.

Godišnja potreba za amortizaciju, ukamaćenje i za manipulaciju hrvatsko - slavonskog zemljo - razteretnog duga pokrit će se do podpunog izplaćenja toga duga iz ujedinjenih hrvatsko-slavonskih izravnih porezah i zemljo-razteretnog prireza, te će se ovoj potrebi odgovarajuće svote izdati blagajni hrvatsko-slavonskog zemljo-razteretnog ravnateljstva.

Ova ustanova imade se već i kod obračuna uporaviti, koji će se obaviti sa Hrvatskom i Slavonijom za godinu 1890.

Glede višakah naraslih od 31. prosinca 1889. iz prihodah hrvatsko-slavonskih zemljo-razteretnih prirezah, kojih je iznos u zajedničkom sporazumku ustanovljen svotom od 2,660.000 forintih, odrediti će poseban za-zajednički zakon u smislu alineje 1. i 2. §. 5. zakona od 27. studenoga 1880.

Zajedničko jamstvo kraljevinah krune Ugarske za ovaj zemljo-razteretni dug ostaje i nadalje u krieposti.

Dano u Gostinu dne dvanaestoga srpnja godine hiljadu osam sto devetdeset i prve.

(M. P.) **Franjo Josip** v. r.

Imbro pl. **Josipovich** v. r.
Dragutin grof **Khuen-Héderváry** v. r.